Gaaâ€™ila Islaamaa-Lakk.13.1

Description

Nushuuz (Fincila) Haadha Manaa

Dhiiraa fi dubartiin wal fuudhan waliin jiraachu erga eegalanii guyyaa tokko wal loluu fi wal mormuun hin oolu. Haati manaa abbaa manaa ishii irratti olâ€™aantummaa agarsiisu fi isa faallessuu dandeessi. Gocha akkanaatin nushuuz (fincila) jennaan. Kanaafu, nushuuz (fincila) jechuun isarratti olâ€™aantummaa agarsiisu, isaaf ajajamuu diduu fi isa faallessudha. Yeroo kanatti abbaan manaa maal gochuu dandaâ€™aa? Alhamdulillah Islaamni maal gochuu akka qabuu isaaf ibsa. Akka warroota amantii hin qabnee dallansuun bokokuun haadha warraa akka hin galaafanne, tarkaanfilee hordofuu qabu lafa kaaâ€™a. Fincilli dubartii qofarraa osoo hin taâ€™in dhiira irraayis ni mulâ€™ata. In sha Allah kutaa itti aanutti ni ilaalla. Ammaaf fincila haadha manaa ilaalla.

Rabbiin Subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿وَٱلَّٰتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَٱهۡجُرُوهُنَّ فِي ٱلۡمَضَاجِعِ وَٱضۡرِبُوهُنَّۖ
فَإِنۡ أَطَعۡنَكُمۡ فَلَا تَبۡغُواْ عَلَيۡهِنَّ سَبِيلًاۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيّٗا كَبِيرٗا ٣٤﴾

â€œ**Niitiwwan fincila isaanii sodaattan immoo isaan gorsaa, [itti aansun] ciisicha keessatti isaaniin oodaa. [Dhuma irratti yoo sirraaâ€™u didan] isaan rukutaa. Yoo isaan isiniif ajajaman isaan irratti karaa hin barbaadinaa. Dhugumatti Rabbiin Oltaâ€™aa Guddaadha.**â€• Suuratu An-Nisaa 4:34

Maloota Fincila (Nushuuza) itti walâ€™aanan

Dubartii irraa mallatooleen fincilaa ykn fincilli ifaa yoo mulâ€™ate, haala shariâ€™aan ajajuun abbaan manaa fincila kana walâ€™aanu ni dandaâ€™a. Mallattoolee fincilaa keessaa kanniin tarreessun ni dandaâ€™ama: jibbaa fi ceemâ€™aa gara isaa deemu, fuula diriiraa fi ifaa booda fuula tan guurtu fi isarraa garagaltu taate ishii arguu, dubbii laafa erga isatti dubbataa turtee dubbii badaa fi jabaata itti dubbachuu, yookiin yommuu gara siree ishii waamu ceemâ€™u fi harkifachu.

Fincila ifaa keessa kanneen tarreessun ni dandaâ€™ama: yommuu gara siree ishii waamu sababa tokko malee diduu, hayyama isaa malee manaa bahuu, isa waliin imala deemu didu fi kkf.

Asitti wanti hubatamu qabu, fincila yommuu jennu wanta gaarii fi dirqama taâ€™etti yommuu ishii ajaju yoo isaaf ajajamu diddeedha. Garuu wanta badaatti yommuu ishii ajaju, isaaf ajajamu yoo didde, kuni fincila hin jedhamu. Wanta badaatti yommuu ishii ajaju, ishiin isaaf ajajamu hin qabdu. â€œLaa

xaaâ€™ata li makhluuqi fii maâ€™asiyatil Khaaliqi (Khaaliqa faallessanii makluuqaaf ajajamuun hin jiru)â€• waan taâ€™eef.

Kanaafu, abbaan manaa niiti isaa irraa yommuu fincila arguu tarkaanfilee armaan gadii kanniin fudhachuu dandaâ€™a:

A-Ishii Gorsuu
Osoo garaa hin jabaatin laafinnaa fi jechoota gaariin ishii gorsa. Gorsuu jechuun hojii gaggaarii akka hojjattu fi buâ€™aa isaa yaadachisuu, hojii badaa akka dhiistu fi adabbii isaa ishiitti himuudha. Kanaafu, yommuu ishii gorsu, wanta Rabbiin ishii irratti dirqama godhee fi Isa faallessu akka hin qabne ishii yaadachisa. Rabbiif yoo ajajamtee fi dubartii gaarii abbaa manaatiif ajajamtu yoo taate, sawaabni (mindaan) guddaan Rabbiin bira akka ishiif jiru ishii gammachiisa. Akkasumas, adabbii Rabbiin oltaâ€™aan nama Isa faallesseef qopheesse ishii yaadachiisa. Kana gochuuf Aayata Qurâ€™aanaa fi hadiisa fayyadamuun karaan akka salphatu taâ€™a.

Dubartoota keessaa jecha gaarii yommuu itti dubbatan fincilaa fi of tuulu ishiitirraa tan deebitutu jira. Yommuu waan gaariin ishii abdachiisanii fi waan badaan ishii sodaachisan, gorsa kana fudhatte ni deebiti. Yeroo kanatti, abbaan manaa ishiin oodu fi ishii rukutuun isaaf hin hayyamamu. â€œ**Yoo isaan isiniif ajajaman isaan irratti karaa hin barbaadinaa.â€•**

Garuu dubartoota keessaa dubartii dubbii gaarii fi gorsaan hin deebinetu jira. Gorsi homaa ishii irratti dhiibbaa hin fidu. Yeroo kanatti gara tarkaanfi lamaffaatti darba. Innis:

B-Ciisicha keessatti ishiin oodu
Dubartiin miidhaginni, qabeenyi, sadarkaan maatii ishiitii fi ilaalchi biroo ishii keessatti bobaâ€™uun olâ€™aantumaa agarsiisu dandeessi. Gorsii olâ€™aantummaa fi of tuuluu ishii kana kan hin qabbaneessine yoo taâ€™e gara ishiin oodutti tarkaanfata. Aayah (Keeyyata) armaan olii keessatti, â€œ **[itti aansun] ciisicha keessatti isaaniin oodaa.â€•**

Ciisicha keessatti ishiin oodu jechuun ishii waliin wal qunnamti saalaa raawwachuu dhiisudha. Akkasumas, hanga guyyaa sadii ishii waliin haasawa dhiisu dandaâ€™a. Fedhiin uumama yommuu hooâ€™u wantoota baayâ€™ee akka dagatan nama taasisa. Dhiirri fedhii ishii yeroo muraasaaf yoo guutufi dide, carraan ishiin gara karaa qajeelatti deebiâ€™u guddaadha.

***Garuu wanti guddaan dagatamu hin qabne**, ishiin oodun iddoo ciisichaa ykn bakka isaan lamaan kophaa waliin jiran qofatti taâ€™uu qaba. Ijoollee fuunduratti fi alatti oodun miidhaa baayâ€™ee fidha. Yommuu ijoolle fuunduratti ishiin oodu, miirri ijoollee ni miidhama. Sababa kanaan, amalli isaanii ni bada. Akkasumas, alatti ishiin oodun, namoota fuunduratti ishii salphisuu waan taâ€™uuf fincila fi morkii malee homaa ishiif hin dabalu. Kaayyoon ishiin oodu ishii salphisuu fi ijoolle miidhuuf osoo hin taâ€™in amala ishii sirreessufi[1].*

Dubartiin ciisicha irrattis ishiin oodun kan ishii hin fayyanne yoo taate, abbaan manaa gara tarkaanfi itti aanutti darbuu dandaâ€™a. Innis:

C-Rukutuu
Irra deddeebiâ€™e erge gorse fi ciisicha irratti erga ishiin oodee booda, ishii sirreessuf jecha rukuttaa ishii hin miine fi mallattoo irratti hin hanbisne rukutuu dandaâ€™a. Rukuttaan kuni gadoo baafachuuf ishii adabuuf ykn dararaa ishitti fiduufi miti. Ammas, ishii salphisuu ykn xiqqeessufi miti. Ammas, haala jireenyaa kamiyyuu akka niitin fudhattu ishii dirqiisisuufi miti. Kana irra, naamusa qabsiisuf tarkaanfi fudhatamudha. Akkuma abbaan ilma rukutu ykn barsiisan baratаa rukutu, rukuttaan niiti mararfannaa kan of keessaa qabu taâ€™uu qaba. Yommuu haadha warraa rukutuuf deemu qajeelfamoota armaan gadii hordofuu qaba.

1ffaa-Rukuttaan rukuttaa miidhaa geessu taâ€™uu hin qabu. Kan akka lafee cabsuu, dhiiga dhangalaasu fi kkf. Kaayyon rukuttaa naamusa qabsiisuufi malee ishii miidhufi miti. Barsiisaan yommuu baratаa rukutu, miidhufi moo naamusa qabsiisuuf rukutaa? Dhugumatti, naamusa qabsiisuuf rukuta. Haaluma kanaan, abbaan manaas yommuu haadha manaa rukutu naamusa qabsiisuf qofa taâ€™uu qaba.

2ffaa-Siâ€™a kudhan caalaa rukutuu hin qabu- Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhu:
â€• â€œâ€• Ù„Ø§ÙŽ ÙŠÙ•Ø¬Ù’Ù„ÙŽØ¯Ù• Ø£ÙŽØÙŽØ¯ÙŒ Ù•ÙŽÙˆÙ’Ù‚ÙŽ Ø¹ÙŽØ´ÙŽØ±ÙŽØ©Ù• Ø£ÙŽØ³Ù’ÙˆÙŽØ§Ø·Ù• Ø¥Ù•Ù„Ø§ÙŽÙ' Ù•Ù•ÙŠ ØÙŽØ¯Ù•Ù' Ù Ù•Ù†Ù' ØÙ•Ø¯Ù•ÙˆØ¯Ù• Ø§Ù„Ù„ÙŽÙ'Ù‡Ù• â€•â€•â€•
â€œEenyullee reebicha kudhan caalaa hin reebamu, huduuda Rabbii keessaa haddi keessatti yoo taâ€™e malee.â€• [Sahiih Muslim 1708]

Kana jechuun nama yakka adabbii seeraa Islaamaa nama adabsiisu hojjate malee eenyullee siâ€™a kudhanii ol reebamu ykn rukutamuu hin qabu.

3ffaa- Fuula ishiitirra rukutuu hin qabu. Akkasumas, qaama ishii biroo yommuu rukutan takkamaan miidhatti ykn duâ€™atti ishii geessu rukutuu hin qabu. Muâ€™awiyah Al-Qusheyriyy akkana jedha: Yaa Ergamaa Rabbii! Tokkoon keenya keessaa haqni niitin isarraa qabdu maaliidhaa?â€• Ergamaan Rabbiis (SAW) ni jedhan, â€œ**Yommuu nyaattu nyaachisu, yommuu uffattu ishii uffisuu, fuula ishiitirra hin rukutin, ishii hin fokkisin, manatti malee ishiin hin oodin**.â€• Sunan Abu Daawud 2142
â€˜ishii hin fokkisinâ€™ jechuun â€˜Rabbiin si haa fokkisuâ€™ hin jedhin.

Fuula ishiitirra rukutuun ishii salphisuu fi fokkisuu waan taâ€™uuf yoo wanta akkanaa hojjate inni nama yakkamaa taâ€™a.

4ffaaâ€“ Rukuttaan isaa kuni ishii karaa sirriitti ni deebisa jedhee yoo yaade taâ€™uu qaba. Kaayyoon rukutuu fooyyaâ€™iinsa fiduu fi naamusa qabsiisufi. Rukuttaan buâ€™aa barbaadame yoo hin fidin, buâ€™aan isaa maaliidha ree? Inuma yommuu ishii rukutu, fincilli fi morkiin ishii kan dabalu yoo taâ€™e, rakkoo ofitti dabalee jechuudha. Kanaafu, rukuttaan faayda barbaadame kan hin fiinne yoo taâ€™e, ishii rukutuu hin qabu.

5ffaa-Yommuu isaaf tole jettu, ishii rukutuu dhiisu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa akkana waan jedheef, â€œ**Yoo isaan isiniif ajajaman isaan irratti karaa hin barbaadinaa.â€•**
Niitin isaaf erga ajajamte booda wanta darbeef ishii waqqasuu, ishiin oodu, ishii rukutuu fi gochoota biroo ishii aarsu hojjachuuf karaa barbaadu hin qabu. Kana irra, ishiif irra darbuu fi araaramufi qaba. â€œ **Yoo dhiifama gootan, irra darbitanii fi araaramtan, dhugumatti Rabbiin araaramaa, rahmata**

godhaadha.â€• Suuratu At-Taghaabun 64:14

Hubachiisa: Dhiirri mala naamusa itti qabsiisan kana (rukuttaa) kan Rabbiin yeroo muraasaf hayyame bartee godhachuu (amaleefachuu) hin qabu. Yeroon muraasni Rabbiin itti hayyame, gorsii fi oodun erga fashalaaâ€™e booda. Finciltee dhiistee yeroo hundaa aadaa godhachuun ishii rukutuun wanta isaaf hin hayyamamneedha. Kuni qajeelcha Nabiyyii (SAW) wanta faallessuudha. Aaâ€™ishaan (Radiyallahu anhaa) akka gabaastetti, Ergamaan Rabbii (SAW) gonkumaa harka isaanitiin eenyullee rukutanii hin beekan, dubartii taâ€™i, tajaajilaa (kaadima) taâ€™i hin rukunne yoo karaa Rabbii keessatti qabsaaâ€™an malee.â€• Sahiih Muslim 2328

Kanaafu karaan gaariin akkuma Rasuulli dubartoota hin rukunne dubartii rukutuu irraa of qusachuudha. Kana irra, ishii gorsuu fi tooftaalee ishii sirreessu biroo fayyadamuudha.

Guduunfaa
â˜› Nushuuz (fincila) jechuun olâ€™aantummaa agarsiisuu fi ajajatti buluu diduudha.
â˜› Dubartiin yommuu abbaa manaatti fincila agarsiistu, ishii sirreessuuf tarkaanfileen fudhatamu qaban ni jiru. Isaanis
A- Ishii gorsuuâ€“ kunis kan taâ€™uu mindaa hojii gaarii ishii abdachiisuu fi adabbii hojii badaa ishii sodaachisuni.
B-Ciisicha irratti ishiin ooduâ€“ kunis kan taâ€™u wal-qunnamti ishii waliin raawwachu dhiisu fi hanga guyyaa sadii ishii waliin haasawa dhiisu dandaâ€™a. Garuu guyyaa sadii caalaa, haasawa dhiisu hin qabu. Wal-qunnamti kan dhiisu hanga ishiin sirrooftuti. Ishiin oodun ijoollee fuunduratti fi manaan alatti taâ€™uu hin qabu. Ijoolle fuunduratti yoo taâ€™e miirri ijoollee ni miidhama. Alatti yoo taâ€™e, ishii irratti salphinna fida.
Câ€“ Yoo tarkaanfileen armaan olii ishii deebisu didan, osoo ishii hin miidhinii fi mallattoo irratti hin hanbisin rukutu. Namni niiti ofii rukutuuf kaâ€™uu qajeelfamoota armaan gadii hordofuu qaba:
1ffaa-Rukuttaan rukuttaa miidhaa geessu taâ€™uu hin qabu.
2ffaa-Siâ€™a kudhan caalaa rukutuu hin qabu
3ffaa- Fuula ishiitirra rukutuu hin qabu. Akkasumas, qaama ishii biroo yommuu rukutan takkamaan miidhatti ykn duâ€™atti ishii geessu rukutuu hin qabu . Fkn, kalee
4**ffaa**â€“ Rukuttaan isaa kuni karaa sirriitti ishii ni deebisa jedhee erga yaade booda taâ€™uu qaba.
5ffaa-Yommuu isaaf tole jettu, ishii rukutuu dhiisu. Rukuttaan ishii adabuu, salphisuu fi miidhuf osoo hin taâ€™in karaa sirriitti akka deebituuf tooftaa itti fayyadamaniidha.
â˜› Akka beelladaa ykn gabrichaa dubartii reebun wanta fudhatama hin qabneedha. Namni dubartii reebuu amala godhate kana yaadachu qaba: â€œIsaa ol Rabbiin oltaâ€™e fi Guddaan akka jiru beekun iqaaba (adabbii) Isaa sodaachu qaba.â€• Kanaafi, aayah jalqaba kaasne irratti, â€œ**D**h**ugumatti Rabbin Oltaâ€™aa Guddaadha.**â€• jechuun xumure.

Kitaabban Wabii
Sahih Fiqhu Sunnaah -Jiildi 3,fuula 223-227 , Abu Maalik
[1] The Concise Presentation of the Fiqh of the Sunnah and the Noble Book fuula 422
al-Fiqhul Waadih -J.2,fuula 96

Date Created
February 20, 2019

Author
admin